

Dignitat i treball

Quaranta anys de reflexió

N. 263. Juny del 2022. Suplement del Quadern CJ n. 228
Cristianisme i Justícia. Roger de Llúria, 13, 08010 Barcelona
93 317 23 38 • info@fespinal.com • www.cristianismeijusticia.net

Recordar la història és sempre un exercici necessari, però no per recrear-se en la nostàlgia, sinó per aprendre d'allò que es va fer bé i, per descomptat, també dels errors que es van cometre, al mateix temps que serveix per continuar mirant cap al futur. Faig aquesta consideració per explicar que [el nostre centre d'estudis](#), que «agrupa un equip de voluntariat intel·lectual que té per objectiu promoure la reflexió social i teològica per contribuir a la transformació de les estructures socials i eclesials», ha prestat especial atenció des de la seva creació al món del treball i a les persones treballadores tot posant un èmfasi especial en els col·lectius que tenen més necessitats.

Sota la inspiració de Joan N. García-Nieto

De fet, el [primer Quadern de Cristianisme i Justícia](#) (CJ) (maig del 1982) va tractar dels reptes del sindicalisme en la dècada dels anys vuitanta. Vaig tenir la immensa sort de redactar-lo a partir d'una petició del meu mestre Joan N. García-Nieto. Hi plantejava, des de les meves clares conviccions (i també amb una exagerada seguretat fruit de la joventut), per on havia d'anar l'actuació de les organitzacions sindicals per a una millor defensa dels interessos de les persones treballadores. Aquestes aportacions s'acompanyaven de les reflexions que

sobre el tema del treball es recullen en la doctrina social de l'Església, quelcom que no ha decaïgut en absolut quaranta anys després tal com ens recorda constantment el papa Francesc.

A partir d'aquest primer text, es van succeir a Cristianisme i Justícia diversos seminaris i espais de reflexió en l'àrea social, que van culminar en la redacció d'altres quaderns com, per exemple, el publicat conjuntament amb Joan N. García-Nieto, *Atur, treball, planificació de futur* (març del 1985), en la presentació del qual s'exposava que es tractava d'oferir «una nova llum, uns camins inèdits encara per superar un dels fets més dramàtics del nostre temps: milions d'homes i dones, sobretot joves, es veuen expulsats del mercat de treball i obligats a refugiar-se en una marginació sense retorn».

Les reflexions de Joan N. García-Nieto, que van inspirar des de la seva creació les activitats de l'àrea social de CJ, es van plasmar amb summa claredat i mirant cap al futur en *Pobresa i exclusió social* (novembre del 1987) i *Projecte de societat en clau d'utopia* (novembre del 1989). De fet, la nostra activitat conjunta va culminar amb un quadern que avui segueix tenint plena actualitat en gran part del contingut: *Renda mínima i salari ciutadà* (setembre del 1989).

Nous reptes davant el canvi de segle

Seria completament injust no esmentar que hi ha hagut altres aportacions, i molt rellevants, de membres de l'àrea social que, des de perspectives diferents, sobretot econòmiques i sociològiques —i sense oblidar les teològiques—, van contribuir a

crear un cos de doctrina que va servir per avançar en els nostres debats i efectuar propostes dirigides al conjunt de la societat i molt especialment als seus representants polítics. Sense ànim d'exhaustivitat, aquí en resseguim unes quantes.

Per exemple, les efectuades per Luis de Sebastián en *La gran contradicció del neo-liberalisme modern* (febrer del 1988) i Josep Miralles, *El debat de l'estat del benestar* (agost del 1992).

D'altra banda, amb el professor Luis de Sebastián vam reflexionar sobre les polítiques socials de la Unió Europea en *Pensem sobre Maastricht* (febrer del 1993), i no van faltar tampoc les aportacions des de la reflexió teològica, companya necessària i inseparable de la reflexió social, com la que va realitzar el desembre del 1998 Javier Vitòria en *Un ordre econòmic just*.

Continuem aprofundint, i efectuant propostes en altres quaderns posteriors d'indubtable importància i en els quals ja prestàvem una atenció especial als canvis accelerats que s'anaven produint en el món del treball, com el de Benjamí Bastida i M. Teresa Virgili, *El repte del treball* (novembre del 1999), la presentació del qual, només canviant les dates, segueix vigent de manera plena: «En aquest quadern, es presenta un repte més per al segle XXI: el del treball. El repte del treball a les portes del 2000 és un repte enormement ampli almenys per dues raons. La primera, pràctica: tal com tenim organitzada la societat, la societat capitalista, per a la majoria de persones el treball és el camí normal i generalitzat d'accedir a uns ingressos amb els quals atendre les necessitats individuals i familiars. La segona raó de l'amplitud del repte és més conceptual: Què és el treball? A quina mena de treball ens referim?».

Des d'una perspectiva i una anàlisi dels problemes a escala mundial, i d'aquí el títol, l'aportació de Josep F. Mària, [*La globalització*](#) (novembre del 2000) va ser de summa importància per entendre com estava canviant la realitat econòmica i el seu impacte en la vida de les persones treballadores de qualsevol punt del planeta.

Davant una creixent precarització

A més, no sols volíem, i continuem volent, analitzar la realitat i efectuar propostes, sinó també descriure aquesta realitat prestant especial atenció a les persones més desfavorides i més explotades, moltes d'elles considerades «prescindibles» pels qui ens parlen d'una societat plenament robotitzada i que, no obstant això, són treballadors i treballadores que s'han demostrat plenament imprescindibles durant tota la crisi sanitària que es va iniciar el març del 2020. Així ho vam fer en [*Treball escombraries*](#) (juliol del 2001), en la presentació del qual s'explicava que «a través d'un seguit de testimoniatges reals, aquest Quadern presenta una realitat que hem de viure en els inicis del segle XXI, un seguit de testimoniatges ens il·lustren unes ocupacions que es desenvolupen en unes condicions que no haurien de ser considerades gaire distants de les que van caracteritzar la Revolució Industrial. Feines escombraries, contractes escombraries, horaris escombraries, sembla que la nostra societat encara ha de millorar molt pel que fa a les condicions laborals». En el món del treball, les persones migrants adquireixen cada vegada més una importància especial, encara que les seves condicions laborals deixin molt a desitjar desgraciadament ben sovint, i d'aquesta reali-

tat, juntament amb la seva problemàtica personal i social, se'n va fer ressò Quim Pons en [*El meu veí Hassan: tres aproximacions al fenomen de la immigració*](#) (octubre del 2002).

El nostre interès pels problemes a escala mundial queda reflectit igualment en l'aportació de Luis de Sebastián [*Problemes de la globalització*](#) (juliol del 2005); en la presentació d'aquest article s'exposava que «el capitalisme no és el que diuen els llibres d'economia sobre el mercat lliure, sinó la lluita per prevaler en el mercat en el qual estan immerses totes les empreses, grans i petites. Aquest capitalisme afecta tots els àmbits de la vida social. Aquí només hem triat quatre aspectes: la pobresa en el món, el comerç internacional, l'emigració i l'ecologia».

No podia faltar una aportació, des del coneixement directe d'aquesta realitat, del compromís d'un sector, almenys, del món religiós amb la població treballadora, que queda molt ben recollit en el quadern de l'enyorat Jaume Botey [*Capellans obrers. Compromís de l'església amb el món obrer*](#) (agost del 2011).

Des del grup de professionals de CJ, una aportació molt fresca i lúcida de la relació entre vida laboral i vida personal es va plasmar en l'escrit d'Alfons Calderón [*Treball i vida: un camí a la recerca de sentit*](#) (octubre del 2012), en la presentació del qual pot llegir-se que «el treball condiciona les nostres vides. Ja des de l'escola, ens preparem per a un futur professional que probablement abastarà bona part de la nostra existència fins a la vellesa. El mateix ritme del calendari pivota sobre les jornades laborals, necessàries perquè la societat pugui avançar. Com viure aquest fenomen amb un mínim de coherència? No sempre és fàcil, especialment en aquests moments de cri-

si, on tant les tensions inherents al treball per a les persones que en tenen, com l'absència d'ocupació en el cas de molts aturats, són motiu de preocupació».

I molt més recentment, en la mateix sentit de continuar reflexionant sobre el canviant món del treball, disposem del Quadern, coordinat per Teresa Crespo i resultat de tot un curs de reflexió en l'àrea social, [*El treball: present i futur. Entre la creixent precarització i la ineludible necessitat de repensar-ho*](#) (abril del 2016), en el qual, una vegada analitzats els nous escenaris de treball i realitzat el diagnòstic, «es planteja la necessitat de reflexionar sobre aquest model de treball, sobre els instruments i les polítiques socials per fer front a les causes i les conseqüències d'aquesta crisi, i analitzar les noves (i no tan noves) formes de treball».

I en aquest context de canvis econòmics i socials als quals sempre hem estat atents, no seria just finalitzar aquest text sense l'obligat esment a un dels últims Quaderns publicats fins al moment i escrit per Joan Carrera i David Murillo: [*Recuperar els béns comuns, reivindicar el bon viure*](#) (gener del 2022).

Un compromís renovat

Molts dels temes que hem anat tractant els de CJ continuen plenament vigents: el paper dels sindicats, el drama de la

desocupació i especialment la juvenil, l'impacte de la globalització en la deslocalització de l'ocupació industrial, la precarització del treball, la bretxa de gènere i la intensitat tecnològica del nostre temps. Igualment, sobretot aquests dos últims anys, s'ha fet més evident la importància de la cura i la seva estreta relació amb l'àmbit laboral, especialment de dones migrants.

En definitiva, CJ ha vist passar, des de la seva creació, molts canvis en la vida econòmica i social, molts canvis en el món del treball, moltes reformes de la normativa laboral, i seguirà molt atenta a l'anàlisi i la reflexió de com abordar les noves realitats i de com buscar alternatives i efectuar propostes dirigides a millorar la situació d'una part gens menyspreable de la població que corre el risc de quedar «exclosa» si no s'adopten les mesures polítiques, econòmiques i socials que calen per evitar-ho.

Amb això, Cristianisme i Justícia no fa sinó continuar amb el treball iniciat fa quaranta anys, amb el desig que siguin, i estic segur que així serà, molts anys més de militància voluntària i compromesa amb la justícia social. És el que devem als qui van crear el Centre amb la visió encara nova d'unir fe i justícia.

Eduardo Rojo Torrecilla
Àrea Social de Cristianisme i Justícia